

30.4.2021

Julkinen

Jakelu Valtiovarainministeriölle / VN/6802/2020

Tiedoksi

1.1 Elisa Oyj:n lausunto Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

Elisa Oyj ("Elisa") kiittää Valtiovarainministeriötä mahdollisuudesta saada lausua valmisteilla olevasta arviomuistiosta koskien digitaalisen identiteetin kehittämistä.

Elisan lausunnon pääviestit ovat:

1. Valtiovarainministeriön arviomuistio koskien sähköistä tunnistamista koskevaa osiota on laadittu puutteellisin taustatiedoin sekä väärän tilannekuvan perusteella ja tämän takia muistion useat olennaiset päätelmät, linjaukset ja toimipide-ehdotukset eivät keskeisiltä osin perustu selvitettyihin tosiasioihin vaan heijastelevat enemmän poliittista tahtotilaa ja näkemystä.

Elisan näkemyksen mukaan arviomuistio tulisi palauttaa tältä osin uudelleen valmisteltavaksi ja hankkeen valmistelun perustaksi tulisi ottaa KKV:n, Traficom:n ja Valtiovarainministeriön 17.3.2021 julkaisema kattava selvitys ja tilannekuva tunnistusmarkkinoiden nykytilasta.

Elisa myös toistaa jo useaan kertaan esittämänsä näkemyksen, että tulevaisuuden kehitys varmistuu parhaiten hyvällä julkisen sektorin ja yksityisten toimijoiden yhteistyöllä.

2. Yleisenä huomiona toteamme, että on täysin kestävämpiä, kun jo toimivaan markkinaympäristöön merkittävästi vaikuttavassa hankesuunnitelmassa/arviomuistiosta luodaan vääristynyt kuva taloudellisen toiminnan ja viranomaistoiminnan rajoista. Tämä jo itsessään aiheuttaa väistämättä markkinahäiriön ja luo katteettomia lupauksia eri sidosryhmille, joiden takia yleinen kehitys hidastuu toimijoiden jäädessä odottamaan jotain muuta.

Toteamme myös, että hankkeessa on sorruttu toisaalta luomaan pitkälle teoretisoitu ja jopa ammattipiireissä vaikeaselkoinen ja sekava malli toimintatavasta, jota ei vielä ole olemassa ja toisaalta päädytty esittämään ruusuinen visio tulevaisuudesta piittaamatta lainkaan vaadittavista toimenpiteistä, joilla edes osin hallittu siirtymä tavoitetilaa kohden voisi tapahtua. Myös käyntiasioinnin ongelmien ja sähköisen tunnistamisen edelleen kehittämisen kytkeminen toisiinsa on kyseenalaista ja olisi todennäköisesti helpompaa erillisinä hankkeina ja niiden tuottamina nopeina toimintaa parantavina toimenpiteinä.

3. Valtiovarainministeriön digitaalisen identiteetin hanke muodostaa merkittävän uhan Tunnistuspalveluiden toiminnalle ja markkinoiden kehittymiselle Suomessa ja uhkaa kesällä 2019 toimintansa aloittaneen Tunnistuspalveluntarjoajien Luottamusverkoston tulevaisuutta.

The logo for Elisa, consisting of the word "elisa" in a blue, lowercase, rounded, sans-serif font.

30.4.2021

Julkinen

Käytännössä tämä voisi johtaa nykyisen merkittäviä hyötyjä (vuosina 2019-2021) synnyttäneen luottamusverkoston toiminnan loppumiseen tai supistumiseen ja paluuta aiempaan tilanteeseen, jossa a) sähköisen ensitunnistamisen tarjonta on rajallista b) Tunnistuspalveluiden saatavuus heikkenee käytön samalla rajoituessa ja vaikeuttaen sähköisten palveluiden kehittämistä.

Kansalaisille ja sähköisiä palveluita tuottaville yksityisen sektorin tahoille syntyvä tilanne näyttäisi sekavalta yhdistelmältä valtion ja yksityisten toimijoiden tarjoamia palveluita, joista osa olisi rekisteröityjä ja osa rekisteröimättömiä. Käytännöt olisivat nykytilaan verrattuna erittäin sekavia ja omiaan vähentämään luottamusta asioinnin luotettavuuteen ja turvallisuuteen.

4. Elisan näkemyksen mukaan on myös ongelmallista, että hankeen piirissä näyttäisi olevan kuvitelma, että uuden julkisen palvelun avulla pyritään ratkaisemaan kaikki mahdolliset haasteet ja ongelmat. Kilpaillulla jo toimivalla taloudellisella markkinalla tämä ei kuitenkaan ole mahdollista tai realistista tai saa edes olla tavoiteltavaa.

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Elisa pitää hyvänä, että sähköisen identiteetin ympärillä tehdään suunnitelmia tulevaisuuden haasteiden ratkaisemiseksi. On kuitenkin valitettavaa, ettei hankkeen valmistelun yhteydessä ole tehty riittäviä selvityksiä markkinoiden tosiasiallisesta tilasta vaan tilannekuva on muodostettu pääosin vanhentuneen ja epätarkan tiedon sekä yksittäisten mielipiteiden ja näkemysten pohjalta hankkeen kannalta mahdollisimman sopivaksi.

Tulevaisuuden visiossa on monia kannatettavia yksityiskohtia, mutta ehdotetut ratkaisut ovat pääsääntöisesti vaikeaselkoisia sekä osittain jopa vääriä eivätkä sellaisenaan mahdollista nopeaa kehitystä vaan pikemminkin muodostavat merkittävän riskin hyvän vuodesta 2019 alkaneen kehityksen päättymisestä. Elisa on useaan kertaan ilmaissut huolensa liittyen esitystapaan, jossa esitetään ainoastaan tavoitetilä ilman toteutuskelpoista reittiä tavoitetilan saavuttamiseksi.

Hankkeen keskeinen ongelma on myös, että uuden julkisen palvelun avulla pyritään ratkaisemaan kaikki mahdolliset haasteet ja ongelmat. Kilpaillulla jo toimivalla taloudellisella markkinalla tämä ei kuitenkaan ole mahdollista tai realistista tai saa edes olla tavoiteltavaa.

Rekisteröimättömillä tunnistuspalveluilla on jo nyt ja tulee olemaan kasvava merkitys kansalaisten arjessa ja osana digitaalisia palveluita sekä niiden tarjoajien liiketoimintaa toimittaessa avoimessa taloudessa. Rekisteröimätön Tunnistuspalvelu tarkoittaa tässä yhteydessä käytettynä kaikkia niitä tunnistusmenetelmiä, jotka eivät kuulu nykyisen lainmukaisen sähköisen tunnistamisen piiriin eli esimerkiksi some tunnistamista (Google, Facebook, Apple), maksuvälineeseen liitettyä vahvaa tunnistamista tai tunnistustapaa, jolla voi kirjautua toimijan omiin palveluihin kuten verkkopankkiin tai teleoperaattorin verkkokauppaan.

30.4.2021

Julkinen

Elisan näkemyksen mukaan hankkeen edetessä, sillä olisi merkittäviä vaikutuksia Viestintävirastolle ilmoituksen tehneisiin Tunnistuspalveluihin. Suurin vaikutus kohdentuisi Tunnistuspalveluiden nykyisiin asiakkaisiin eli tunnistusvälineitä käyttäviin kansalaisiin ja palveluita markkinoilta ostaviin asiointipalveluihin. Käytännössä tunnistamispalveluiden saatavuus heikkenisi sekä tarjottavien palveluiden selkeys kärsisi lisäten väärinkäytösten riskiä ja tehden asiointia hankalaa.

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Elisan näkemyksen mukaan esitetty toiminnallinen ratkaisu ei perusteiltaan merkittävästi eroa jo nykyisin tarjottavien tunnistuspalveluiden toimintaperiaatteesta. Nykyisissä palveluissa ydinidentiteetti on VTJ-pohjainen ja eri asiointitapahtumissa luottavalle taholle luovutettava henkilötieto on sellaisenaan peräisin viranomaisen järjestelmästä. Palvelu nykyisellään on siis jo kuvatus kaltainen identiteetin hallintapalvelu, jota kehitetään ja laajennetaan jatkuvasti myös uusille alueille.

Elisa pitää jatkossakin julkishallinnon nykyistä vahvaa roolia rekisteröidyn tunnistuspalvelun tuottamisessa hyvänä ja perusteltuna sekä oikeasuhtaisena nykytilassa. Lausunnon kohdassa muut kommentit esitämme useita konkreettisia ehdotuksia, joilla tilannetta saataisiin entisestään nopeasti ja mitattavasti paranemaan entisestään.

Valtiovarainministeriön hankkeen tähänastinen valmistelu on aiheuttanut markkinoille häiriötilan, joka on osaltaan hidastanut markkinoiden kehittymistä. Tilanne on harmillinen huomioiden, että tunnistusmarkkinoilla on vihdoin saatu aikaan mitattavaa ja konkreettista edistystä vuosien 2019-2021 aikana. Tämä kehitys on nyt vaarantunut ja hidastuu edelleen täysin tarpeettomasti.

Liittyen Mobiililompakoihin Elisa toteaa, että valtion ei tulisi toiminnallaan vaikuttaa markkinoiden valintoihin. On aivan mahdollista, että Mobiililompakoista tulee kehityksen valtavirtaa, mutta johtuen sirpaloituneesta ja hyvin dynaamisesta kokonaisuudesta on myös täysin mahdollista, että eri maihin, kulttuureihin ja toimialoille syntyy erityyppisiä ratkaisuja, jotka palvelevat kutakin eri toiminnetta parhaiten. Valtion tulisikin keskittyä luomaan tasapuolisia toimintaedellytyksiä ja kannustavaa ympäristöä, joilla varmistetaan tasapainoinen kehitys ja annetaan markkinoiden ratkaista valittavat teknologiat ja määritellä kehityksen.

3) Kommentit arviomuistion sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Elisa toteaa, että valtion tunnistusvälineen luomiseen liittyy merkittäviä oikeudellisia huomioita ja huolia sekä vakavia riskejä valtion kilpailulainsäädännön vastaisesta toiminnasta.

Arviomuistion oikeudellinen arviointi on tehty täysin subjektiivisesti valtion oman tunnistusvälineen luomista koskevan tavoitteen pohjalta ja on selvästi puutteellista eikä siinä esitettyjä johtopäätöksiä ole asianmukaisesti objektiivisesti perusteltu.

The logo for Elisa, consisting of the word "elisa" in a blue, lowercase, rounded sans-serif font.

30.4.2021

Julkinen

Elisa on osallistunut Ficom ry:n arviomuistiosta annetun lausunnon valmisteluun. Pyydämme huolellisesti perehtymään lausunnon sisältöön sekä sen liitteenä olevaan asianajotoimisto Krogeruksen muistioon koskien kysymystä.

4) Muut kommentit

Elisa esittää yksityisen sektorin ja julkishallinnon yhteisiksi välittömiksi kehityskohteiksi seuraavia osakokonaisuuksia:

1. Poliisin tietokannan ja VTJ:n avulla toteutettava rajapinta, jolla rekisteröity tunnistuspalvelun tarjoaja (tai muu vaatimuksenmukainen taho) voi tuottaa osaksi palveluaan fyysisen asiointiin tunnistusasiakirjan ”Mobiilihenkkarin” – mahdollistaisi lupatiedon (esim. aselupa tai ajolupa) liittämisen osaksi markkinoilta saatavia palveluita.
2. eIDAS -notifikaatio public-private -yhteistyössä tarveperustaisesti
3. Kun mobiilitunnistautumista käytettäessä asiointipalvelulle luovutetaan hetu, tulisi selvittää, voisiko luovutettava tieto olla suoraan VTJ-tieto (vrt Suomi.fi -tunnistus) eikä tunnistusvälineen tarjoajan hallinnoima VTJ:sta ketjutettu rekisteritieto.
4. Ensirekisteröinti, julkisena palveluna toteutettu etätunnistus-API passin ja mahdollisesti henkilökortin haltijoille, jonka avulla lain mukaisen tunnistuspalvelun tarjoaja (tai muu vaatimuksenmukainen taho) voi tehdä etärekisteröinnin kansalaiselle. Tällöin yhdessä kohdan 1 kanssa syntyy valtion takaama sähköinen identiteetti kansalaisen käyttöön.
5. Käytön turvallisuuden lisääminen ja kansalaisilla olevien tunnistusvälineiden ketjutustiedon hallinta VRK/VTJ API:n palveluna kaikille osapuolille, esim. Lainmukainen väline A, voimassa 20.9.2024 asti, sähköinen ensitunnistus Lainmukainen väline B 20.9.2019 klo 11:42, alkuperäinen ensitunnistaja Toimija A ennen vuotta 2011*, tai Lainmukainen väline C, voimassa 20.9.2024 asti, ensitunnistus passi (VRK-etäyhteydellä) 20.9.2019 klo 11:43, alkuperäinen ensitunnistaja Poliisi 15.5.2018 klo 10:34).

Välineiden käyttöhistorian ja voimassaolotietojen, ketjutustiedon esittäminen kansalaisille Suomi.fi -palvelunäkymissä.
6. Tunnistamista vaativien erilliskäytösten tukeminen

Yhteistyömallit, joiden avulla voidaan toteuttaa erillisiä tunnistuskäytöksiä suljettujen kohderyhmien tarpeisiin.
7. DVV-tai Traficom-varmenteiden käyttäminen Luottamusverkoston toimijoiden välisen luottosuhteen takaajana.

30.4.2021

Julkinen

Annamme mielellään lisätietoja lausuntoomme liittyen. Kyselyihin vastaa Perttu Hörkkö, Kehityspäällikkö, etunimi.sukunimi@elisa.fi, 050-324 9373.

